

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना
मनाड

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, मनाड
२०७७

१. पृष्ठभूमि

नेपाल निरन्तर दोहोरिइरहने बाढी, पहिरो, भू-स्खलन, डुबान, खडेरी, आँधी, हुरीबतास, चट्याङ्ग, ज्वालामुखी विस्फोटन, महामारी, आगलागी, शीतलहर, असिना, अतिवृष्टि, अनावृष्टि र हिमताल विस्फोटन, हिमपहिरो तथा विनाशकारी भूकम्पको जोखिममा रहेको मुलुक हो । जलवायु परिवर्तनका कारण पर्ने प्रतिकूल प्रभावबाट पनि नेपाल संवेदनशील अवस्थामा रहेको छ । यस सन्दर्भमा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत "विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६" मा व्यवस्था भएबमोजिम विपद् जोखिम व्यवस्थापनको क्षेत्रमा पूर्वतयारी तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्य विशेष महत्व दिइएको छ । विपद् जोखिम व्यवस्थापनको सवाललाई विकास योजनासँग मूलप्रवाहीकरण गरी विपद् उत्थानशील समाज निर्माण गर्ने क्रममा जिम्मेवार निकायले पहलकदमी लिन अपरिहार्य महसूस भएको छ । यस परिस्थितिमा विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय तहसम्म विस्तार गरी सबै तहका विकास नीति तथा कार्यक्रममा मूलप्रवाहीकरण गर्नु पर्ने यथार्थतालाई आत्मसात् गर्दै दिगो विकासको मान्यतालाई सुनिश्चित गर्न, प्रभावित सबै वर्ग, समुदाय एवं क्षेत्रको पहुँच र स्वामित्व स्थापित हुनेगरी स्थानीय स्रोत, साधन तथा क्षमताको अधिकतम विस्तार र परिचालन गर्दै विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई सहभागितामूलक, पारदर्शी, उत्तरदायी, समावेशी र जिम्मेवार बनाउन विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६, विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७, स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका २०६८ र राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यको कार्यढाँचा नेपाल सरकार (मन्त्रीपरिषद) को २०७०।०१।०६ गतेको निर्णयानुसार स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आईसकेको छ भने विपद् व्यवस्थापनका सबै क्रियाकलापको समन्वयात्मक र प्रभावकारी रूपमा व्यवस्थापन गरी प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद्बाट सर्वसाधारणको जीउज्यान र सार्वजनिक, निजी तथा व्यक्तिगत सम्पत्ति, प्राकृतिक एवं सांस्कृतिक सम्पदा र भौतिक संरचनाको संरक्षण गर्न विपद् जोखिम सुनिश्चित तथा व्यवस्थापन गर्न विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ जारी भई कार्यान्वयनमा आइसकेको अवस्था छ । उक्त कार्यढाँचा एवं ऐनले निर्दिष्ट गरे बमोजिम प्रतिकार्य क्रियाकलापहरूलाई प्रभावकारी बनाउन आ-आफ्नो क्षेत्र र जिम्मेवारीका क्रियाकलापहरू सुनिश्चित गर्न यो विपद् प्रतिकार्य योजना २०७६ निर्माण गरिएको छ ।

१.१ मनाङ जिल्लाको परिचय

नेपालको मानचित्रमा गण्डकी प्रदेश तथा साविकको पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र, गण्डकी अंचलको उत्तरी भेगमा अवस्थित हिमाली जिल्ला मनाङ भौगोलिक हिसाबले विकट एवं दुर्गम भएपनि प्राकृतिकरूपमा अत्यन्त सुन्दर तथा यातायात र अन्य विकासका पूर्वाधारको दृष्टिकोणबाट पछाडि परेको जिल्ला हो । २,२४६ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा रहेको यो जिल्लाले नेपालको कूल क्षेत्रफल १,४७,१८१ व.कि.मि.मध्ये १.५३ प्रतिशत ओगटेको छ । हिमालपारीको जिल्ला समेत भनेर चिनिने यो जिल्लाको नाम "मनाङ" बाट राखिएको हो, जो साविकको एक गाउँ विकास समितिको नाम पनि हो । मनाङ तिब्बती भाषाको 'म्हनाङ' शब्दबाट अपभ्रंश भएर आएको मानिन्छ । तिब्बती भाषामा 'म्ह' को

अर्थ सहायता र 'नाड' को अर्थ देऊ भन्ने हुन्छ । विकट हिमाली भौगोलिक अवस्थितिमा रहेको हुँदा बाह्य सहायता विना जनजीवन थप कष्टकर रहेको भन्ने सन्देश दिने अर्थमा नै यो जिल्लाको नामाकरण भएको बुझ्न सकिन्छ ।

यस जिल्लामा चारवटा गाउँपालिकाहरू- चामे, नार्पाभूमि, नासों र मनाङ डिस्याङ रहेका छन् । २०६८ सालको राष्ट्रिय जनगणना अनुसार नेपालको सबैभन्दा थोरै जनसंख्या ६,५३८ र थोरै मतदाता ५,८८१ भएको जिल्ला पनि मनाङ नै हो । २०५८ सालको राष्ट्रिय जनगणना अनुसार जनसंख्या ९५८७ रहेकोमा पछिल्लो जनगणना, २०६८ अनुसार -३.८३ प्रतिशतका दरले जनसंख्या घट्दो दरमा देखिएको छ । समुद्र सतह भन्दा करीव १६८० मिटरको उचाइमा रहेको नासों गाउँपालिका (साविक धारापानी गा.वि.स.) को सुन्दर तालगाउँ बाट शुरु भएको मनाङ जिल्लाको सबै भन्दा उच्च भूभागमा रहेको ८,१६३ मिटर अग्लो मनासलु हिमाल रहेको छ भने समुद्र सतहदेखि ४,९१९ मिटरमा अवस्थित विश्वको अग्लो हिमतालको रूपमा परिचित तिलिचो ताल समेत यसै जिल्लामा रहेको छ ।

२.१.१ प्राकृतिक स्वरूप:

मनाङ जिल्ला हिमालपारिको जिल्लाको रूपमा चिनिन्छ । चामे भन्दा माथि वा पश्चिमउत्तरतिर रहेको भागलाई माथिल्लो मनाङको नामले चिनिन्छ । यस भेगमा एउटा मात्र मनाङ डिस्याङ गाउँपालिका पर्दछ । यो जिल्लाको अधिकांश भाग चट्टानी पहाड र हिमालले घेरिएको छ । यस जिल्लाको प्राकृतिक स्वरूप दक्षिणबाट उत्तरतर्फ क्रमशः उँचाई बढ्दै गएको पाईन्छ । यो जिल्लामा रहेको तिलिचो ताल विश्वको सबैभन्दा उँचाईमा रहेको तालको रूपमा परिचित छ । अन्नपूर्ण पदमार्ग अन्तरगत नासों गाउँपालिकाको तालक्षेत्र बाट थोराङफेदी हुँदै थोराङला पास भएर मुस्ताङ जिल्लाको मुक्तिनाथ क्षेत्रमा पुग्न सकिन्छ । यस जिल्लाको सदरमुकाम चामे मर्स्याङदी नदीको किनारमा रहेको छ भने मर्स्याङदी नदी यस जिल्लाको बीच भाग भएर पश्चिम उत्तर बाट पूर्वदक्षिणतर्फ बहेको छ ।

१.१.२ हावापानी:

मनाङ जिल्ला उच्च हिमश्रृंखलाको पृष्ठ भागमा पर्ने भएको हुँदा यहाँ कम वर्षा हुने गर्दछ । यँहा समशितोष्ण देखि हिमाली हावापानीसम्म पाईन्छ । नासों गाउँपालिकाको दानाक्यू क्षेत्रदेखि सदरमुकाम चामे र मनाङ डिस्याङ गाउँपालिकाको सबैजसो क्षेत्रमा हिउँ पर्ने हुनाले अत्यधिक चिसो हावापानी पाईन्छ भने नार्पाभूमि गाउँपालिकाको नार र फू भन्ने स्थानमा भौगोलिक विकटता तथा अत्यधिक हिउँ परिरहने हुनाले चिसो वढि हुने र वसोवास पनि मौसमी भएको पाईन्छ ।

१.१.३ वनस्पती तथा बन्यजन्तु:

मनाङ जिल्लाको उत्तरी भेगमा वर्षा कम हुने र सुख्खा हावापानी हुनाले कम मात्रामा वनस्पति पाइन्छ । मरुभूमी प्रकृतिको उत्तरी भेगमा काँडेदार झाडी बढी मात्रामा पाइन्छ । कूल भू-भागको ८.५% मरुभूमी भाग मात्र वनजङ्गलले ढाकेको छ । यस भेगमा फूल फूलने र नफूलने दुवै प्रकारका विरुवाहरू भएको घाँसको मैदान छ । जसले गर्दा यस भेगमा मानिसहरूले भेंडा, बाखा, चौरी जस्ता पशुहरू पाल्ने गर्दछन् । यस भेगमा धुपी, भोटेपिपल र बैसका रुखहरू कतै कतै पाइन्छन् भने ५००० मीटरभन्दा माथि बाह्रै महिना हिउँ जम्ने हुनाले वनस्पति पाईदैन । यो क्षेत्रमा वनस्पतिका रूपमा काई र लेउ मात्र पाइन्छन् । जिल्लाको दक्षिणी भेगमा उत्तरी भेगको तुलनामा बढी वर्षा हुने हुनाले यस क्षेत्रमा सदाबहार कोणधारी वनस्पति पाइन्छन् । मनाङमा पाईने बन्यजन्तुहरूमा चितुवा, मृग, घोरल, झारल, चित्तल र नाउर आदि हुन् भने चराचुरुङ्गीहरूमा राष्ट्रिय पंक्षी डाँफे, मुनाल, मलेवा, कालिज, परेवा, च्याखुरा, काग, ढुकुर जस्ता चराहरू पाइन्छन् ।

१.१.४ माटो:

मनाङ जिल्लाको नासों गाउँपालिका र चामे गाउँपालिकामा ढुङ्गा मिश्रित कालो रङ्गको बलौटे दोमट खालको माटो पाइन्छ भने माथिल्लो मनाङको मनाङ डिस्याङ गाउँपालिका र नार्पाभूमि गाउँपालिकामा खैरो रङ्ग र क्षारीय किसिमको माटो पाइन्छ । साथै अधिकांश भागमा कडा खालको चट्टान पाइन्छ । समष्टिगत रूपमा यस जिल्लामा अत्यधिक चुन पाईने हुनाले जिल्लाभरको माटो नै हल्का रूपमा क्षारीय किसिमको छ । माटोको प्रकृतिको कारणले आलु मुख्य खाद्यवाली तथा करु, फापर, गँहु र स्याउ प्रशस्त उत्पादन हुने जिल्लाको रूपमा मनाङलाई लिन सकिन्छ । नेपालकै ठूलो स्याउ फार्म (७३५ रोपनी) मनाङ डिस्याङ गाउँपालिकाको वडा नं. १ भ्राताङ्ग (स्याउबारी) भन्ने स्थानमा रहेको छ ।

१.१.५ प्राकृतिक सम्पदा:

सदरमुकाम चामे हुँदै वग्ने मसुर्याङदी नदी, मनाङ डिस्याङ गाउँपालिकामा पर्ने गंगापूर्ण ताल र विश्वको सबैभन्दा अग्लो स्थान ४९१९ मिटर उचाईमा रहेको तिलिचो ताल र थोराङला पास यस जिल्लाका पर्यटकहरूलाई आकर्षित गर्ने मुख्य सम्पदाहरू हुन । यस वाहेक केचो, पोंकर, आइसलेक, छोकर्पा, डोना तालहरू पनि रहेका छन् । सधैँभरी हिउँले ढाकिरहने हिमालहरू अन्नपूर्ण पहिलो/दोस्रो/तेस्रो, लमजुङ हिमाल, रत्न चुली हिमाल, पिसाङ्ग पिक, चुलु हिमाल र तिलिचो पिक समेत आकर्षणका रूपमा रहेका छन् । उच्च पहाडी एवं हिमाली जिल्ला भएको हुँदा यँहा कोणधारी र टुण्ड्रा गरी दुई किसिमका बोट विरुवाहरू पाइन्छ । ठिडुरे, धुपि सल्ला, गोब्रे सल्ला, लौठ सल्ला, झुले र तालिस पत्र जस्ता रुखहरू तथा सल्ला, लालीगुराँस, मसुरेकटुस, भोजपत्र आदि यस जिल्लामा पाईने मुख्य रुख विरुवाहरू हुन् । त्यस्तै गरी जडिबुटीहरूमा यासागुम्बा, पाँचऔँले, जटामसी, शिलाजीत, जिम्बु, सिबाकथोन, निरमसी, कुटकी, तिक्का, सुगन्धवाल, पदमचाल, चिराइतो, तेजपात, गुच्छेच्याउ, सल्ला, महारङ्गी बोझो, भोटखयर, वन लसुन, कुरीलो र टिमुर आदि पाइन्छ ।

१.१.६ राजनीतिक विभाजन:

मनाङ जिल्लालाई राजनीतिक हिसाबले केन्द्रीय (संघीय) स्तरमा प्रतिनिधि सभा निर्वाचनका लागि एक क्षेत्र, प्रदेश सभा निर्वाचनका लागि दुई क्षेत्र, र ४ वटा गाउँपालिका तथा २८ वटा वडाहरूमा विभाजन गरिएको छ ।

मनाङ जिल्लालाई निम्नानुसार ४ वटा स्थानीय तहका गाउँपालिकाहरूमा विभाजन गरिएको छ ।

क. मनाङ डिस्ट्याड: १ - ९ वडा (पिसाङ, घ्यारु, डावल, भ्रुका, मनाङ, टंकी मनाङ र खाडसार साविकका ७ गाउँ विकास समितिहरू)

ख. चामे गाउँपालिका: १ - ५ वडा (साविकको चामे गाउँ विकास समिति)

ग. नासों गाउँपालिका: १ - ९ वडा (धारापानी, थोचे, ताचै वगरछाप साविकका ३ गाउँ विकास समितिहरू)

घ. नार्पा भूमि गाउँपालिका: १ - ५ (नार र फू साविकका २ वटा गाउँ विकास समितिहरू)

राष्ट्रियस्तरमा प्रतिनिधि सभामा जिल्लाको प्रतिनिधित्व गर्न एउटा मात्र निर्वाचन क्षेत्र रहेको छ भने प्रदेश सभा तर्फ गण्डकी प्रदेश अन्तर्गत मनाङ जिल्लामा २ निर्वाचन क्षेत्र रहेका छन् । प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र नं. १ अन्तर्गत चामे र नासों गाउँपालिका तथा प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र नं. २ तर्फ नार्पाभूमि र मनाङ डिस्ट्याड गाउँपालिका रहेका छन् ।

१.१.७. जनसांख्यिक विवरण:-

मनाङ जिल्लामा पुरुष ३,६६१ र महिला २,८७७ गरी कूल जनसंख्या ६,५३८ रहेको देखिन्छ (राष्ट्रिय जनगणना २०६८) । यस जिल्लाको जनसंख्या बृद्धि दर घट्दोक्रममा -३.८३ प्रतिशत रहेको छ । भौतिक सुविधाको खोजिमा जिल्ला बाहिर जाने बढ्दो प्रवृत्ति र वैदेशिक सेवाबाट फर्किएपछि सुविधायुक्त स्थानहरूमा बसोवास गर्ने क्रम बढ्दो रूपमा भएकोले जनसंख्या घट्दो क्रममा रहेको देखिन्छ ।

क) साविकका गाउँ विकास समिति अनुसार जनसंख्या विवरण:

सि.नं.	गा.पा.	गा.वि.स.	घरघुरी संख्या	महिला	पुरुष	जम्मा
१	चामे	चामे	२७९	५३२	५९७	११२९
२	मनाङ डिस्ट्याड	मनाङ	१३१	२७५	३७३	६३०
३		टंकी मनाङ	११०	१७४	२०३	३७७
४		भ्रुका	८३	१५७	१४९	३०६
५		पिसाङ	१०५	१४८	१५९	३०७
६		खाडसार	५८	११९	१३८	२५७
७		डावल	७३	१२३	१५१	२७४
८		घ्यारु	३३	३९	३२	७१
९		धारापानी	धारापानी	२३२	४९७	५१५

१०		ताचैबगरछाप	१२०	२८१	२६३	५४४
११		थोचे	१०२	२०५	१७७	३८२
१२	नार फू	नार	८६	१९२	१७०	३६२
१३		फू	३६	८८	८८	१७६
१४		संस्थागत	३२	६५	६४६	७११
कुल जम्मा			१४४८	२८७७	३६६१	६५३८

(स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८)

ख) गाउँपालिका अनुसार घरधुरी र गाउँपालिका जनसंख्या विवरण:

सि.नं.	गा.वि.स.	घरधुरी संख्या	महिला	पुरुष	जम्मा
१	नासों गाउँपालिका	४५४	९८३	९५५	१९३८
२	मनाङ डिस्याङ	५९३	१०३५	१२०५	२२२२
३	नार्पा भूमि	१२२	२८०	२५८	५३८
४	चामे	२७९	५३२	५९७	११२९
कुल जम्मा		१४४८	२८३०	३०१५	५७२७

१.२ योजनाको पृष्ठभूमि

मनाङ जिल्ला पनि विभिन्न प्रकोपबाट जोखिममा पर्ने जिल्ला हो । सन् २०१० मा वातावरण मन्त्रालयले प्रकाशन गरेको राष्ट्रिय अनुकूल कार्यक्रम (**National Adaptation Plan of Action**) अनुसार हिमताल विष्फोट संकटापन्नता: धेरै उच्च (**Glacial Lake Outburst Risk: Very High**) (0.911-1.000), खडेरी संकटापन्नता: मध्यम (**Drought: Moderate**) (0.332-0.514), बाढी संकटापन्नता: अति न्यून (**Flood Vulnerability: Very Low**) (0.000) र पहिरो संकटापन्नता: न्यून (**Landslide Vulnerability: Low**) (0.001-0.476) रहेको छ ।

प्रत्येक वर्ष बाढी पहिरोको कारण जनधनमा क्षति पुगेको विगतका वर्षहरूले पुष्टि गर्ने गरेको छ । मिति २०५२/५३ को ताचै बगरछापमा आएको बाढी पहिरो, ०५५/५६ मा ताचै बगरछाप, मनाङ, खाडसार, टंकी मनाङ, धारापानी, घ्यारु, भ्राका र पिसाङ लगायतका ठाउँहरूमा आएको बाढी पहिरो, ०६२/६३ मा थोचे, चामे र धारापानीमा आएको बाढी पहिरो, ०६४/६५ मा मनाङ र टंकीमनाङमा भएको आगलागी, ०६५/६६ मा धारापानीमा आएको हावाहुरी, ०६६/६७ र ०६७/६८मा पिसाङ गाविसमा भएको आगलागी, ०६८/६९ मा नारमा भएको आगलागी, ०६९/७० मा घ्यारु र धारापानीमा भएको आगलागी ०७०/७१ मा दानाक्यू, ताचैबगरछापमा भएको आगलागी र ०७१/७२ मा हुदहुद हिमपातबाट नार फू तथा माथिल्लो मनाङमा भएको मानवीय क्षति आदि विभिन्न वर्षहरूमा भएका प्रतिनिधी प्रकोपहरू मात्रै हुन । यस बाहेक समय समयमा हिमपहिरोको प्रकोपबाट ठुलै धनजनको क्षति भएको अवस्था पनि पाउन सकिन्छ ।

नेपालमा विपद् व्यवस्थापनका लागि राष्ट्रिय तहका कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्दा विभिन्न जिल्ला, नगर र गाउँपालिकाहरूमा समेत योजना तथा कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडी बढीरहेका छन् । नेपालको गण्डकी प्रदेश अन्तरगत पर्ने मनाङ जिल्लाले विभिन्न सरोकारवालाहरूसँगको अन्तरक्रिया, छलफल, बैठक तथा कार्य योजना तर्जुमा उपसमिति तथा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, मनाङको पहलमा परिमार्जन तथा परिष्कृत गर्दै यो जिल्लास्तरीय विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, २०७६ तर्जुमा गरिएको हो ।

मनाङ जिल्ला हिमालपारीको विकट हिमाली जिल्लाको रूपमा परिचित भएसँगै यस जिल्लाका आफ्नै भौगोलिक विशेषताहरू भएका कारण अन्य जिल्लाहरू भन्दा केही फरक प्रकृतिका प्रकोपको संभावना रहेको जिल्लाको रूपमा समेत रहेको छ । सोही अनुसार नै जिल्लामा हुन सक्ने विपद्का प्रकृतिको विश्लेषण गरी योजना तयारी गर्ने प्रयास गरिएको छ । विपद् व्यवस्थापनका विविध चरणहरूमध्ये विपद् व्यवस्थापन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना एक प्रारम्भिक कार्य हो भने यसमा विपद् पूर्व र विपद्को तत्कालीन प्रभाव समाप्त नभएसम्म गरिने कार्यहरू जस्ता विषयहरू समेत समेटिएको छ । यो योजनाले विपद् परिरहेको समयमा र विपद्बाट उत्पन्न असहज अवस्थामा मानव जीवनको रक्षार्थ गर्नुपर्ने कार्यहरूलाई प्रमुख केन्द्रविन्दु बनाएको छ । साथै विपद् व्यवस्थापनमा विगतका अनुभवहरूलाई समेत समावेश गर्दै अझ व्यवस्थित र चुस्त बनाउने तर्फ जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिले यो योजनालाई २०७६ मा अध्यावधिक गरिएको छ ।

२. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको उद्देश्यहरू (Objectives)

- स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गर्न न्यूनतम आधार तथा साझा मापदण्ड निर्धारण गर्नु,
- स्थानीय तहमा रहेको विपद्को सङ्कटासन्नता, जोखिम तथा क्षमता विश्लेषण गर्न र सोही बमोजिम विपद् जोखिम व्यवस्थापनका प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमसहितको योजना तर्जुमा गरी विपद् उत्थानशील समुदायको निर्माणमा योगदान गर्नु,
- स्थानीय तहका नीति तथा विकास कार्यक्रममा सबै क्षेत्र र वर्गको समानुपातिक सहभागिता सुनिश्चित गरी विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई संस्थागत गर्न मार्ग प्रशस्त गर्नु,
- विपद्पूर्व, विपद्को समयमा र विपद्पछि गर्नुपर्ने कार्यहरूको पूर्वतयारी गर्नु,
- विपद् पीडितहरूलाई तत्काल उद्धार तथा राहत सेवा पुऱ्याउने कार्यलाई सरल पार्नु,
- कार्ययोजनामा जिम्मेवारीमा रहेका विभिन्न संघ/संस्थाहरूको कार्य प्रगतिको समीक्षा गर्नु,
- विभिन्न निकाय तथा संघ संस्थाहरूबीच समन्वय गरी कार्यक्रमलाई एकीकृत रूपमा अगाडि लैजानु,
- कार्ययोजना प्रकाशन गरी सम्बन्धित निकायहरूलाई वितरण गर्नु,
- संस्थागत सुदृढिकरणका लागि स्रोत साधन संकलन गर्न आधार तयार गर्नु,
- प्रकोप व्यवस्थानमा जिल्लादेखि स्थानीयस्तरसम्म संरचनागत व्यवस्था तथा क्षमता विकास गर्नु।

३.विपद् जोखिमको अवस्था

३.१ विगतका विपद्हरुको विश्लेषण

यो जिल्ला विभिन्न प्रकोपबाट संभावित जोखिममा रहेको जिल्ला हो । प्रत्येक वर्ष बाढी, पहिरो, आगलागी, हिमपहिरो आदिका कारण जनधनको क्षति पुगेको विगतका घटनाक्रमहरुले पुष्टि गरेको छ । आ.व. २०५२/५३ सालमा हालको नासौं गाउँपालिका अन्तरगत पर्ने बगरछापमा, आ.व. २०५५/०५६ मा ताचै, मनाङ डिस्याङ गाउँपालिकामा पर्ने मनाङ, खाडसार, टंकीमनाङ, घ्यारु, भ्राका र पिसाङमा आएको बाढीपहिरो, आ.व.२०६६/२०६७ मा पिसाङमा भएको आगलागी, आ.व.२०६८/०६९ मा नार्पाभूमी गा.पा.को नारमा भएको आगलागी जस्ता विभिन्न वर्षमा भएका प्रकोपबाट विभिन्न स्थानमा ठुलै जनधनको क्षति भएको पाउन सकिन्छ । २०७१ सालदेखि हालसम्म भएका मुख्य मुख्य प्रकोपहरुलाई निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छः

- मिति २०७१।०६।२८ मा मनाङ, चामे हुँदै थोराङलापास गर्ने क्रममा हुदहुद आँधिका कारण भारी हिमपात भई १२ जनाको मृत्यु र ३ जना नागरिक बेपत्ता भएका ।
- मिति २०७३।१।६ गते जिल्ला लमजुङ बाँझोखेत ९ आपचौर बस्ने वर्ष ३० को पूर्ण बहादुर गुरुङ यासा गुम्बा टिप्ने जाने क्रममा जिल्ला मनाङ नार ९ हुलाकी ओडार भन्ने स्थानमा पहाड माथिबाट ढुङ्गा खसी टाउकोमा लागि मृत्यु भएको ।
- मिति २०७३।१।२१ गते रसियन नागरिक वर्ष ५१ को PPNo 752989119 का SERGEY CHERNYSHOV जिल्ला मनाङ पिसाङ गा वि स अन्तरगतको पिसाङपिक हिमाल चढी फर्कने क्रममा लडेर मृत्यु भएको ।
- मिति २०७३।४।३ गते म्रस्याङ्दी नदीमा दाउरा खोज्न जाँदा धारापानी १ बस्ने वर्ष ११ को बिपिन गुरुङलाई बाढीले बगाएको ।
- मिति २०७३।६।११ गते हिमपहिरोमा पुरिएर जिल्ला सोलुखुम्बु टाक्सिन्डो ६ निवासी मिङमा शेर्पा र ताप्लेजुङ जिल्ला याम्फूदिन ३ का निमा छिरिङ लामा बेपत्ता भएको ।
- मिति २०७४।३।१ गते सवारी दुर्घटना भई रुकुम जिल्ला काक्रे ९ का विक्रम गुरुङ र लमजुङ जिल्ला नाल्मा २ बाख्रे जगतका गोपी लामाको मृत्यु भएको ।
- मिति २०७५।११।२४ मा मनाङ डिस्याङ गा.पा. वडा नं.१ ढिकुरपोखरीमा गएको हिँउपहिरोमा परि नेदरल्याण्डका नागरिक Bloem V-incent र धादिङ जिल्ला, गंगाजमुना गा.पा. ६ कसेरीका वर्ष २५ को अजय ढकालको मृत्यु भएको ।

३.२ कानूनी, नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्था:

नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्था:

- विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६
- विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७
- स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०६८
- राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यको कार्य ढाँचा नेपाल सरकार (मन्त्रीपरिषद) को निर्णय २०७०/१/६
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- विपद् प्रतिकार्य कार्ययोजना, २०७५

संस्थागत व्यवस्था:

- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद
- कार्यकारी समिति
- विशेषज्ञ समिति
- प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति
- जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
- विपद् व्यवस्थापन अनुगमन समिति तथा उपसमिति
- स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति

३.३ प्रमुख प्रकोपहरू

हिमपात हुने मुख्य मुख्य स्थानहरू:

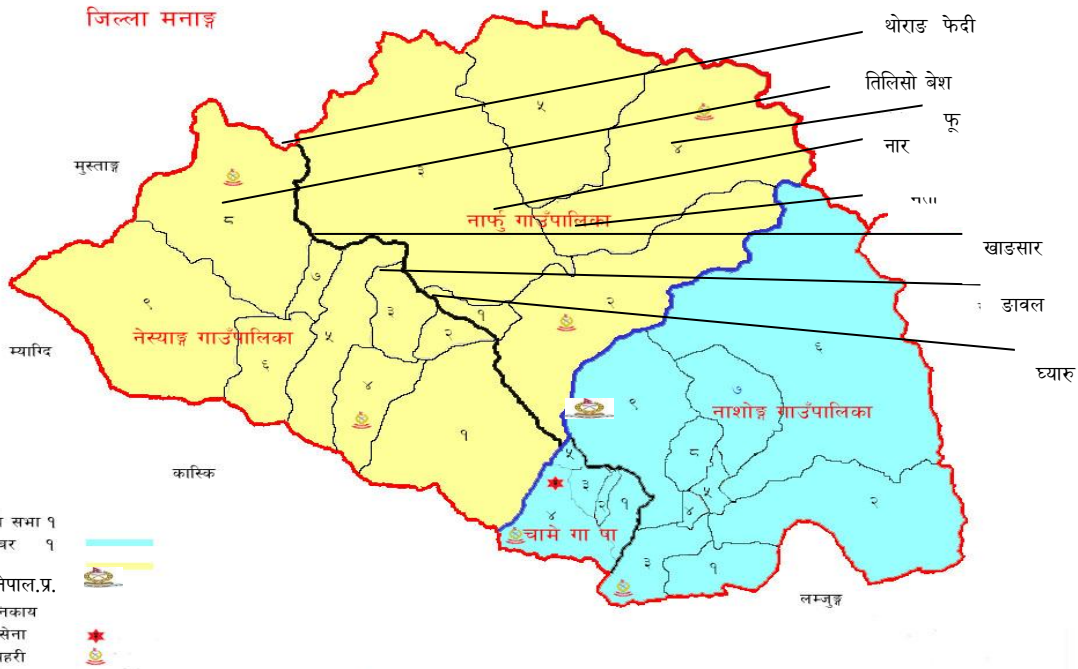
सि. नं.	गा.पा.	अत्यधिक हिमपात हुने स्थान	सामान्य हिमपात हुने स्थान	कै.
१.	नासो	-	गोवा, लार्केपास, तिल्चे र ताचै	
२.	चामे	-	तिमाङ, थान्चोक, कोतो र चामे	
३.	नार्पाभूमी	मेता, नार, फु, क्याङ र च्याखु	-	
४.	मनाङ डिस्याङ	डावल, घ्यारु, खाङसार, थोराङबेश, तिलिचो बेश र याकखर्क,	ढिकुर पोखरी, पिसाङ, हुम्डे, टंकी मनाङ र भ्राका	

हिमपहिरो जान सक्ने संभावित स्थान:

सि.नं.	गा.पा.	हिम पहिरो संभावित क्षेत्र	कैफियत
१.	नासो	-	
२.	चामे	कोतो खोला र नयाँवस्ती चामे	
३.	नार्पाभूमी	मेता, नार र फु	
४.	मनाङ डिस्ट्याड	तलेखु छहरा, क्यागदी ठिकुरपोखरी, थोराङबेश र तिलिचो पुग्ने स्थान	

३.४ सम्भाव्य प्रकोपको आँकलन तथा सम्भावित प्रभावक्षेत्रको नक्शांकन

हिमपात हुन सक्ने गाउँबस्तीहरुको म्याप मार्किङ्ग

३.५ विपद् सङ्कटापन्न ता तथा क्षमता विश्लेषण

- विपद्को समयमा उद्धार तथा राहतको लागि नियमित रूपमा गस्ती टोली परिचालन गर्ने ।
- दुर्घटना भएको खबर प्राप्त हुनासाथ तत्काल उद्धार कार्यमा परिचालन हुन नेपाल प्रहरी र सशस्त्र प्रहरीबल को जुनियर अधिकृतको कमाण्डमा १ जनाको संख्यमा विपद् उद्धार टोली दैनिक स्टयाण्डबाई राख्ने ।
- विपद्को समयमा खबर प्राप्ति का लागि प्रमुख जिल्ला अधिकारीको ०६६४४०१३३ र ९८५६०३७७७७, नेपाल प्रहरीको ९८५७०४०९०४ र ०६६४४०२२२, नेपाली सेनाको ९८५६०३५५५५ र ०६६४४०११९ र सशस्त्र प्रहरी बल नेपालको टोल फ्रि नं.१११४, ९८५१२७२५१९ र ०६६४४०३३५ नम्बरमा सर्वसाधारणको पहुँचसम्म पुर्याउने कार्य गर्ने ।

- विपद्को समयमा उद्धार तथा राहत वितरणको लागि प्राप्त श्रोत साधन सहितको विपद् उद्धार टोली परिचालन गर्ने ।
- हिमपात उद्धारको समयमा थप तालिम प्राप्त जनशक्तिको आवश्यकता परेमा सशस्त्र प्रहरी बलको विपद् व्यवस्थापन तालिम शिक्षालय कुरिनटार, चितवनमा समन्वय गरी दक्ष जनशक्ति झिकाउने ।
- स्थानीय प्रशासन, अन्य सुरक्षा निकाय, गाउँपालिका, अस्पताल तथा सरोकारवाला निकायसंग समन्वय गरी Heave Equipment(डोजर, स्काभेटर र एम्बुलेन्स) आदिको व्यवस्था मिलाई उद्धार तथा राहत कार्यमा भूमिका खेल्ने ।
- अवस्था हेरी थप जनशक्ति परिचालनको लागि प्राप्त उद्धार तथा राहतका सामग्री सहित आवश्यक टोली Stand By राख्ने ।
- विपद्व्यवस्थापनको लागि यस सशस्त्र प्रहरी बल गुल्म हे. क्वा ३२ नं. गुल्मले एक जना सशस्त्र प्रहरी निरीक्षकलाई Focal Point Officer को रूपमा जिम्मेवारी तोकी कार्य गर्दै आईरहेको ।
- स्थानीय प्रशासन, अन्य सुरक्षा निकाय तथा सम्बन्धित सरोकारवाला निकायसंग समन्वय गरी हिमपातमा अलपत्र परेका व्यक्तिहरुलाई उद्धार तथा राहत वितरण कार्यमा परिचालन हुने ।
- सशस्त्र प्रहरी बल नेपालसँग विपद् व्यवस्थापन तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्ति रहेको ।

३.६ विपद् जोखिम आँकलन तथा नक्शाङ्कन

गाउँपालिका	जोखिमयुक्त बस्तीहरु	वडा नं.	बाढी पहिरो	हिमपात/हिमपहिरो	डुबान	आगलागी
चामे	तिमाड, थान्चोक, चामे बजार र पुरानो चामे बजार	१ - ५	तिमाड	×	×	×
मनाङ डिस्याङ	खाडसार, घ्यारु, डावल, भ्राका, मनाङ, टंकिमनाङ र पिसाङ	१ - ९	पिसाङ	डावल, घ्यारु, खाडसार	×	पिसाङ
नार्पा भूमी	नार, फू र मेता	१ - ५	×	नार, फू र मेता	×	×
नासो	धारापानी, ताल, ताचै, तिल्चे र दानाक्यू	१ - ९	ताल, म्यादींभिर, दानाक्यू	×	ताल,	म्यादींभिर, ताचै, तिल्चे

३.७ प्रकोप पूर्वानुमान तथा पूर्वसूचना प्रणाली विश्लेषण

तत्कालिन जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिबाट वि.सं. २०६८/०६९ देखि नै जिल्ला स्तरीय प्रकोप पूर्वयोजना तयारीका लागि आफ्ना गतिविधिहरु संचालन गर्दै आएको छ । जसलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ:-

- जिल्लामा जोखिमको स्थिति विश्लेषण,
- जिल्लामा रहेका खतराजन्य जोखिमको नक्शांकन र जोखिम आँकलन,
- प्रकोपले प्रभाव पार्न सक्ने संभावित जनसंख्या र पीडित वर्गहरु पहिचान,

- पहिरो, हिमपात, हिमताल विष्फोटन र आगलागी जोखिमयुक्त गाउँपालिकाहरूमा पुग्ने बाटोघाटोको अवस्थाको विवरण संकलन,
- विभिन्न सरोकारवालाहरूसँग भएको क्षमता र आवश्यक थप क्षमताको पहिचान,
- सरोकारवाला निकाय/संस्थाको भूमिका निर्धारण,
- साझेदार संस्थाहरूको सहयोगको विवरण तयारी,
- भौगोलिक आधारमा जिम्मेवारी बाँडफाँड,
- प्रकोप पूर्वतयारी सम्पर्क सूची र गाउँपालिका तथा वडा सूची तयारी ।

३.८ सरोकारवाला संस्थाहरू

क्र.स.	क्षेत्र	प्रमुख समूह			
		संघ संस्था	सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क ठेगाना	सम्पर्क नम्बर
१	खोज तथा उद्धार	नेपाली सेना	सेनानी	नेपाली सेना, चामे, मनाङ	०६६४४०२२२ ९८५७०४०९०४
		नेपाल प्रहरी	प्र.ना.उ	जिल्ला प्रहरी कार्यालय, मनाङ	०६६४४०९९९ ९८५६०३५५५५
		सशस्त्र प्रहरी बल	स.प्र.ना.उ.	सशस्त्र प्रहरी बल हे क्वा गुल्म नं. ३२	०६६४४०३३५ ९८५९९४२५४३
		राष्ट्रिय अनुसन्धान जिल्ला कार्यालय	प्र.अ.अ.	मनाङ रा.अ.जि.का. चामे, मनाङ	०६६४४०९५२ ९८५६०४९९५२
२	खाद्य सुरक्षा	नेपाल खाद्य संस्थान/साल्ट ट्रेडिङ शाखा/ डिपो कार्यालय	कार्यालय प्रमुख	खाद्य संस्थान, चामे, मनाङ	०६६४४०९०३
३	आवास तथा गैरखाद्य सामग्री	नेपाल रेडक्रस	कार्यालय प्रमुख	जिल्ला शाखा चामे, ४, मनाङ	९८५६०४९५०३
४	खानेपानी तथा सरसफाई	गाउँपालिकाहरू	गा.पा. प्रमुख	गाउँपालिकाहरू	०६६४४०९७०
५	सिंचाई	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास सव डिभिजन कार्यालय	कार्यालय प्रमुख	चामे, मनाङ	०६६४४०२४६ ९८५६०४९२४६
६	स्वास्थ्य र सरसफाई	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	कार्यालय प्रमुख	जि.स्वा.का.चामे, ४, मनाङ	०६६४४०९९९ ९८४५९५२८९७
७	प्रबन्ध व्यवस्थापन	जि.वि.व्य.स.	प्रमुख जिल्ला अधिकारी	जि.वि.व्य.स. चामे, मनाङ	०६६४४०९३३ ९८५६०३७७७७
		जि.स.स.	प्रमुख	जि.स.स.चामे, मनाङ	०६६४४०२४४ ९८५६०२८६८४

		चामे गाउँपालिका	प्रमुख	चामे, मनाङ	९८५६०४९५३१
		मनाङ डिस्याड गा.पा.	प्रमुख	हुम्डे, मनाङ	९८५६०४९१५९
		नार्पा भूमि गा.पा.	प्रमुख	च्याखु, मनाङ	९८४३४१३०८३
		नासौँ गाउँपालिका	प्रमुख	धारापानी,मनाङ	९८४९४०८७८१
८	शिक्षा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	प्रमुख	शिक्षा विकास तथा समन्वय, मनाङ	०६६४४०२०५ ९८५६०४९२०४
९	सूचना संकलन र प्रवाह	जिल्ला प्रशासन कार्यालय नेपाली सेना, जिल्ला प्रहरी कार्यालय सशस्त्र प्रहरी बल रा. अनुसन्धान जिल्ला का.	स.प्र.जि.अ. सेनानी प्र.ना.उ. स.प्र.ना.उ. अ.अ.	चामे, मनाङ	०६६४४०१३९ ९८५१००३९०३ ०६६४४०२२२ ९८५७०४०९०४ ०६६४४०१९९ ९८५६०३५५५५ ०६६४४०३३५ ९८५११४२५४३ ०६६४४०१५२ ९८५६०४९१५२
१०	जिविकोपार्जन	स्थानीय तहहरू	प्रमुखहरू	चामे गा.पा. मनाङ डिस्याड गा.पा. नार्पा भूमि गा.पा. नासौँ गा.पा.	९८५६०४९५३१ ९८५६०४९१५९ ९८४३४१३०८३ ९८४९४०८७८१
११	संरक्षण	ACAP/डि.व.का..	कार्यालय प्रमुख	ACAP र डि.व.का.मनाङ	०६६४४०२०३ ०६६४४०१४०

३.९ विषयगत क्षेत्रहरू

क्र.स	क्षेत्र	नेतृत्व प्रदान गर्ने निकाय	जिम्मेवार व्यक्ति	सहयोगी निकाय	गरिनुपर्ने कार्यहरू
१	सूचना समन्वय, खोज तथा उद्धार	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिहरू	स्थानीय तहका प्रतिनिधिहरू र प्रमुख जिल्ला अधिकारी	नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, रा.अ.जि.का., स्थानीय तहहरू, रेडक्रस, राजनैतिक दल, शिक्षक विद्यार्थीहरू, स्थानीयवासी, जिल्ला अस्पताल, सामुदायिक संघ-संस्था, क्लव, आमा समुह	जोखिमपूर्ण ठाँउबाट सुरक्षित स्थान तर्फ लाने, उद्धार तथा रोकथाम, प्रकोप नियन्त्रण, प्रथमिक स्वास्थ्य, खाद्य, खानेपानी, आवास, राहत एवं समन्वय सूचना तथा सञ्चार
२	आपतकालीन आवास तथा खाद्य र गैर खाद्य सामग्रीहरू	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, खाद्य संस्थान र साल्ट	ने.रे.सो.जिल्ला शाखा चामे शाखा प्रमुख खाद्य संस्थान र साल्ट ट्रेडिङ डिपो प्रमुख	जि.वि.व्य.समिति, स्था.वि.व्य.समिति, उद्योग वाणिज्य संघ, जि.स.स, स्थानीय तहहरू, ACAP, स्थानीयवासीहरू (आमा	प्रभावितहरूलाई अस्थायी बसोवास र खाने कुराहरूको उचित व्यवस्था, प्रभावित वालवालिकालाई लत्ताकपडा सहयोग आदि ।

		ट्रेडिड	र स्थानीय तह प्रमुख	समुह, चामे युवा समूह, युवा क्लब), महिला तथा बालबालिका का. जिल्ला बालकल्याण समिति, स्थानीय विद्यालयहरु, जि.रे.स., खाद्य संस्थान, साल्ट ट्रेडिड डिपो	
३	स्वास्थ्य तथा पोषण खानेपानी, स्वास्थ्य र सरसफाइ	गाउँपालिकाहरु	गा.पा.अध्यक्ष तथा पदाधिकारी	स्थानीय स्वास्थ्य संस्था, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी का., गै.स.स./ युवा क्लब तथा आमा समुहहरु	प्रकोप परेको अवस्थामा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने। खानेपानी व्यवस्थापन, पानी शुद्धिकरण, अस्थायी शौचालय, सचेतनामुलक कार्यक्रम
४	शिक्षा/सचेतना	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	प्रमुख	विद्यालयहरु, जिल्ला बालकल्याण समिति, गै.स.स, जि .स.स., स्थानीय तहहरु., गैरसरकारी संस्थाहरु, खानेपानी उपभोक्ता समिति, स्वास्थ्य कार्यालय, उद्योग वाणिज्य संघ सुरक्षा निकायहरु	आवश्यकताको आधारमा पाठ्यपुस्तक, शैक्षिक सामग्री र शिक्षक उपलब्ध गराउने, फर्निचर भवन, स्टेसनरी, शौचालय आदिको प्रबन्ध
५	संरक्षण	गाउँपालिकाहरु	गा.पा. प्रमुख तथा पदाधिकारी	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन समितिहरु ACAP का., पत्रकार महासंघ युवा/ महिला/आमा समुहहरु, वचत समुह, सुरक्षा निकायहरु स्थानीय तहहरु	प्रकोपको अवस्थामा बढि मात्रामा जोखिम समुहहरुको सुरक्षाको प्रत्याभुति गर्ने
६	कृषि, जीविकोपार्जन	स्थानीय तहहरु	गा.पा. प्रमुख तथा पदाधिकारी	गाउँपालिकाहरु, अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र योजना, गैरसरकारी संस्थाहरु, घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति	विउविजन, मल, सिचाई, प्राविधिक ज्ञान र सिप, पशुपालन, वृक्षारोपण
७	बन्दोवस्तीका सामग्री (Logistics)	जिल्ला प्रशासन कार्यालय (DEOC)	प्रमुख जिल्ला अधिकारी एवं गा.पा. अध्यक्ष तथा पदाधिकारीहरु	सुरक्षा निकायहरु राजनीतिक दल, जिल्ला समन्वय समिति स्थानीय तहहरु उद्योग वाणिज्य संघ, नागरिक समाज यातायात व्यवसायी	राहत संकलन तथा वितरण, बसोबासको व्यवस्था आर्थिक सहयोग, आवश्यकता अनुसार सम्पर्क समन्वय

४. सामान्य पूर्वतयारी योजना

क्र. स.	के गर्ने	कहिले गर्ने	कहाँ गर्ने	कसले गर्ने	कस/कसको सहयोगमा गर्ने	आवश्यक स्रोत	उपलब्ध स्रोत
१	प्रकोप प्रभावितलाई राहत वितरण गर्ने	प्रकोप भएको ३५ दिन भित्र	प्रभावित समुदायमा	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिहरू	नेपाल प्रहरी, सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरू, स्थानीय तहहरू,	क्षतिको विवरण अनुसार	
२	पुनःस्थापना गर्ने	प्रकोपको प्रभाव रोकिएपछि	स्थानीय समुदायहरूमा	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिहरू	राजनीतिक दल, जि.स.स., स्थानीय तहहरू	क्षतिको विवरण अनुसार	
३	प्रकोप प्रभावित हरुलाई सहूलियत दरमा ऋण उपलब्ध गराउन पहल गर्ने	पुनःस्थापना कार्य पछि	जिल्ला सदरमुकाम	कृषि ज्ञान केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय, स्थानीय तहहरू	राजनैतिक दलहरू, जि.स.स., स्थानीय तहहरू, तथा जिल्लास्थित बैंकहरू	आवश्यक कागजातहरू	
४	प्रकोप प्रभावितहरूलाई जिविको पार्जन क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्ने	पुनःस्थापना कार्य पछि	जिल्ला सदरमुकाम र प्रभावित क्षेत्रमा	कृषि ज्ञान केन्द्र र घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति, स्थानीय तह ACAP	सरकारी निकाय र संघ संस्था	बजेट, कार्यक्रम, तालिम, प्रविधी हस्तान्तरण	
५	खाद्यान्नको व्यवस्था	बाढी हिमपात हिमपहिरोर आगलागी जस्ता प्रकोप पछि	प्रभावित स्थानमा	खाद्य संस्थान, साल्ट ट्रेडिड, रेडक्रस तथा स्थानीय तहहरू	सरकारी तथा गैरसरकारी निकाय र स्थानीय तह		
६	सिंचाइको व्यवस्था गर्ने	बाढी हिमपात हिमपहिरोर आगलागी जस्ता प्रकोप पछि	प्रभावित क्षेत्रमा	कृ.ज्ञा.के. जलस्रोत तथा सिंचाई विकास सव डि.का. र स्थानीय तह	सम्बन्धित समुदाय तथा वासिन्दा		

७	खानेपानीका स्रोतको पहिचान गरी पानीको व्यवस्था गर्ने	बाढी हिमपात हिमपहिरोर आगलागि जस्ता प्रकोप पछि	प्रभावित क्षेत्रमा	जि.स.स. तथा स्थानिय तह	सरकारी निकाय, संघ संस्था		
८	अनुगमन गर्ने	निरन्तर	कार्य भईरहेको क्षेत्रमा	सरोकारवालाहरु सबै एवं DDMC	सरकारी निकाय, संघ संस्था, समुदाय		
९	स्वास्थ्य सेवा	निरन्तर	कार्य भईरहेको क्षेत्रमा	जि.स्वा.का., तथा स्वास्थ्य केन्द्रहरु	सरकारी निकाय, संघ संस्था, समुदाय	जनशक्ति	

५. पूर्वानुमानमा आधारित पूर्वतयारी योजना

क्र. स.	के गर्ने	कहाँ गर्ने	कसले गर्ने	कस/कसको सहयोगमा गर्ने	आवश्यक स्रोत	कै.
१	पूर्वसूचना प्रणालीको विकास	उच्च जोखिम भएका स्थानीय तहहरु	DDMC LDCC	नेपाल प्रहरी, नेपाली सेना, सशस्त्र प्रहरी बल र स्थानीय तहहरु	टेलिफोन, मोबाइल माइक, जनशक्ती	
२	जोखिमपूर्ण क्षेत्र पहिचान तथा सुरक्षित स्थानको छनोट	जोखिमपूर्ण स्थानीय तहहरु	DDMC DCC /RM	सम्बद्ध निकाय, स्थानीय तहहरु, आमा/महिला समुह र स्थानीय वासिन्दा	वैठक छुलफल, अर्न्तक्रिया र अनुगमन	
३	स्वास्थ्य सामग्रीको व्यवस्थापन र जनशक्तिको छनोट	जोखिमपूर्ण स्थानीय तहहरु	DDMC / LDMC/DHO	नेपाल रेडक्रस र स्थानीय क्लवहरु	आवश्यक औषधी दुवानीका साधन र जनशक्ति दक्ष हे.अ, अहेव, अनमी	
४	उद्धार सामग्री तथा जनशक्तिको व्यवस्थापन	जोखिमपूर्ण स्थानमा	DDMC/LDMC	नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, रा.अ.जि.का. र रेडक्रस	स्टेचर प्राथमिक उपचार वाकस र अन्य उद्धार सामग्री	
५	पानी तथा सरसफाइको व्यवस्थापन	उच्च जोखिम रहेका क्षेत्रमा	गाउँपालिकाहरु	रेडक्रस, स्वास्थ्यकर्मी, समुदाय	पियूस/Water Guard	
६	खाद्य सामग्रीको व्यवस्थापन तथा भण्डारण	उच्च जोखिम भएका क्षेत्रमा	नेपाल खाद्यसंथान, साल्ट ट्रेडिड र मनाड उद्योग वणिज्य संघ	जि.स.स.,स्थानीय तहहरु, रेडक्रस र संघ संस्थाहरु	चामल, विस्कुट, चिउरा, चाउचाउ, नुन, तेल, दाल आदि ।	
७	आवास तथा गैर	जोखिमपूर्ण स्थानमा	DDMC	स्थानीय तहहरु, नेपाल	त्रिपाल, कपडा र	

	खाद्यसामग्री		नेपाल रेडक्रस	प्रहरी, नेपाली सेना र सशस्त्र प्रहरी बल	भाडाकुडा	
८	शैक्षिक व्यवस्था	उच्च जोखिम समुदायमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई र स्थानीय तहहरू	गा.पा. तथा विद्यालय, शिक्षक अविभावक, वि.व्य.स. विद्यार्थी	किताव कापी सेट	
९	प्रवन्ध व्यवस्थापन (दुवानी तथा भण्डारण)	जोखिम भएका क्षेत्रहरूमा	नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, रेडक्रस, खाद्यसंस्थान, साल्ट ट्रेडिड, स्थानीय तहहरू	खच्चड, घोडा, मानिस, टूयाक्टर, जीप	आवश्यक सबै सामग्रीहरू	
१०	राहत कोषको स्थापना गर्ने	जिल्ला सदरमुकाम तथा स्थानीय तहहरूमा	DDMC/LDMC	उद्योग वाणिज्य संघ, स्थानीय तहहरू, जि.वि.व्य.स.	संचित रकम	
११	सूचना केन्द्रको स्थापना गर्ने	जिल्ला सदरमुकाम	DDMC/LDMC	नेपाली सेना, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल रेडक्रस,रा.अ. जि.का., स्वास्थ्य कार्यालयका सेवा केन्द्रहरू,ACAP, स्थानीय तहहरू तथा डिभिजन वन कार्यालय	जिल्ला प्रशासन कार्यालय ०६६ - ४४०१३३, ०६६-४४०३३५ ०६६ - ४४०१३९ ९८५६०३७७७७ ९८५१००३९०३ जिल्ला प्रहरी कार्यालय ०६६ - ४४०१९९ ०६६-४४०१४०	
१२	आगलागी हुन सक्ने संकटाभिमुख क्षेत्र पता लगाउने	संभावित स्थानमा	DDMC/LDMC	नेपाल रेडक्रस, डिभिजन वन कार्यालय, स्थानीय तहहरू, ACAP	अभिलेख, प्रतिवेदन	
१३	आगलागीबाट बच्न सकिने उपायहरूको बारेमा पम्पलेट तथा ब्रोसर प्रकाशन गरी विवरण गर्ने ।	संभावित स्थानमा	DDMC/ LDMC	नेपाल रेडक्रस, डिभिजन वन कार्यालय, स्थानीय तहहरू,ACAP	ब्रोसर, पम्पलेट, पुस्तक	
१४	आगलागी प्रकोप व्यवस्थापन तालीम	संभावित स्थानमा	DDMC	नेपाल रेडक्रस, डिभिजन वन कार्यालय, स्थानीय तहहरू ACAP	प्रशिक्षक, तालिम सामग्री	
१५	बाढीहिमपात हिमपहिरोर आगलागी क्षेत्र पहिचान तथा नियन्त्रण	प्रभावित स्थानीय तहहरूमा	कृषि ज्ञान केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय,ACAP र स्थानीय तहहरू	सरकारी निकाय र संघ सस्था	स्टेसनरी, नक्साटुन सामग्री र दक्ष जनशक्ति	
१६	नदी नियन्त्रणगर्ने	प्रभावित स्थानीय तहहरूमा	डिभिजन वन कार्यालय,ACAP, सिंचाई, जलस्रोत	सरकारी निकाय र विभिन्न संघ सस्थाहरू	तारजाली, दक्ष जनशक्ति तथा मेसिनरी औजार	

			स्थानीय तहहरू			
१७	जनचेतना अभिवृद्धि र तालिम गोष्ठी गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहहरूमा	कृषि ज्ञान केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय, ACAP. र स्थानीय तहहरू	सरकारी निकाय र संघ संस्था	आर्थिक, मानवीय तथा भौतिक श्रोतहरू	
१८	वन सुदृढिकरण कार्यक्रम गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहहरूमा	ACAP, डिभिजन वन कार्यालय,	सरकारी निकाय र संघ संस्था	आर्थिक, मानवीय तथा भौतिक श्रोतहरू	
१९	फलफूल, तरकारी खेती तथा वन जोगाऔं अभियान संचालन गर्ने	जिल्ला भरी	कृषि ज्ञान केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय, स्थानीय तहहरू, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई र ACAP	सरकारी निकाय र संघ संस्था	पोष्टर, पम्पेट, सडक नाटक, जनशक्ति	
२०	खानेपानीका मुहान संरक्षण गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहहरूमा	स्थानीय तहहरू, डिभिजन वन कार्यालय, ACAP, खानेपानी, जलस्रोत सिंचाई	सरकारी निकाय र संघ संस्था	आर्थिक, मानवीय तथा भौतिक श्रोतहरू	
२१	फलफूलको बोट वितरण र वृक्षारोपण गराउने	हिउँपात तथा तुषारो प्रभावित स्थानीय तहहरूमा	कृषि ज्ञान केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय र ACAP	सरकारी निकाय र संघ संस्था	फलफूलका विरुवा, बोरी, झ्याउ र नर्सरी	
२२	चरन क्षेत्रको विकास गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहहरूमा	भेटनरी अस्पताल तथा पशु विज्ञ केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय, स्थानीय तहहरू	सरकारी निकाय र संघ संस्था	आर्थिक, मानवीय तथा भौतिक श्रोतहरू	
२३	जैविक विविधताको संरक्षण गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहहरूमा	ACAP, कृषि ज्ञान केन्द्र र डिभिजन वन कार्यालय	सरकारी निकाय र संघ संस्था	पोष्टर, पम्पलेट, सञ्चार माध्यम होर्डिङ बोर्ड	
२४	वन जंगल संरक्षण तथा आगोलागी नियन्त्रण सम्बन्धी सचेतना तालिम	जोखिममा रहेका वस्तीहरूमा	ACAP र डिभिजन वन कार्यालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	सरकारी निकाय र संघ संस्था	प्रशिक्षक, तालिम सामग्री	

६. आपतकालिन प्रतिकार्य योजना

क्र.स	के गर्ने	कहिले गर्ने	कहाँ गर्ने	कसले गर्ने	कस/कसको सहयोगमा गर्ने	आवश्यक स्रोत	उपलब्ध स्रोत
१	खोज तथा उद्धार गर्ने	तत्काल	प्रभावित क्षेत्रमा	नेपाली सेना नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल रेडक्रस,	राजनीतिकदल नागरिकसमाज जनप्रतिनिधी समुदायकादक्ष व्यक्तिहरु	प्रकोपको प्रभाव अनुसार, डोरी, वेल्चा, गल, कोदालो र लाईफ ज्याकेट	नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल र स्वयंसेवकहरु
२	प्राथमिक उपचार गर्ने	उद्धार कार्य संगसंगै	सुरक्षित स्थानमा ल्याएर	स्वास्थ्य कर्मी, रेडक्रस	उद्धारमा खटिएका व्यक्तिहरु	प्राथमिक उपचार वाकस र दक्ष जनशक्ति	
३	मृत तथा घाइतेको तथ्याङ्क संकलन गर्ने र केन्द्रीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा पठाउने	सात दिन भित्र	प्रकोप प्रभावित क्षेत्रमा	RM / DDMC, LDMC	नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, रा.अ.जि.का. र स्थानीय तहहरु	कपी डड्पेन र फर्मेट	
४	घाइतेको उपचार गर्ने	तत्काल	शिविर तथा अस्पतालमा	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	PHC, HP, SHP, जि.आयुर्वेद	औषधी, उपकरण र जनशक्ति	औषधी, जनशक्ति
५	अस्थायी वासस्थानको व्यवस्था गर्ने	उद्धार कार्य संगसंगै	विद्यालय तथा सामुदायिक भवन,महिला र आमा समुहको भवन,क्लबको भवन	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई समुदाय ,नागरिक समाज, स्थानीय तह र रेडक्रस	ACAP, CAMC, बन व्यवस्थापन उपसमिति र राजनैतिक दलहरु	त्रिपाल, काठ र अन्य सामग्री	
६	राहत वितरण गर्ने	तत्काल	शिविरहरुमा तथा आवश्यक स्थानमा	रेडक्रस DDMC, LDMC,	स्थानीय तहहरु उद्योग वाणिज्य संघ	तयारी सुख्खा खाजा, खाना तथा नगद राहत	
७	खानेपानी तथा सरसफाइको व्यवस्था गर्ने	तत्काल	शिविरहरुमा	गा.पा. तथा जि.स.स. खानेपानी कार्यालय	सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्था	पाइप तथा जार २० थान (२० लिटरको)	
८	आपतकालिन शिक्षा सञ्चालन गर्ने	सात दिन भित्र	शिविरहरुमा	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई. स्थानीय तहहरु र DDMC, LDMC	विद्यालयहरु	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई. र स्थानीय तहहरु	

९	आगलागी भईरहेको क्षेत्रमा मानिस तथा मूल्यवान सम्पत्ति जोखिममा रहे नरहेको	यकिन गर्ने	पिडितको सम्पत्तिको तत्काल सुरक्षा गर्ने	डि.व.का. र ACAP, CAMC रेडक्रस, नेपाल सेना नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल र DDMC, LDMC	ACAP, CAMC, बन व्यवस्थापन उपसमिति र राजनैतिक दलहरु	सुरक्षित बाकस तथा कोठा	
१०	आगलागी भईरहेको स्थानमा बाँधीएका पशु चौपायाहरुलाई उक्त स्थानबाट सार्ने	तत्काल	सुरक्षित स्थानमा	डि.व.का. र ACAP, CAMC, रेडक्रस, स्थानीय तह एवं यूवा/आमा समूहहरु	ACAP, CAMC, बन व्यवस्थापन उपसमिति र राजनैतिक दलहरु	हसिया, डोरी, दाम्लो, गल, बन्चरो	
११	खानेपानी तथा खाद्यान्नको व्यवस्था गर्ने	हिमपात परिरहेको समयमा	प्रभावित क्षेत्रमा	खानेपानी तथा खाद्यान्नको व्यवस्था गर्ने, हिमपात परिरहेको समयमा नेपाल खाद्य संस्थान, साल्ट ट्रेडिड, जि.स.स. स्थानीय तहहरु	सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्था, नागरिक समाज, राजनितिक दल	जनशक्ति, खानेपानी को मुहान पहिचान, पाइप, खाद्यान्न सामाग्रीहरु	
१२	विउ विजनको व्यवस्था गर्ने	मौसम अनुसार	हिमपात प्रभावित क्षेत्रमा	कृषि ज्ञान केन्द्र र स्थानीय तहहरु	सरकारी निकाय तथा संघ संस्था	विउ विजन, कृषि औजार, मल	

७. आवश्यकताको लेखाजोखा

७.१ विषयगत स्रोत साधन आँकलन

क्र. स.	कार्यालय	सामाग्रीको प्रकार	सामाग्रीको नाम तथा परिणाम	भएको स्थान	कैफियत
१	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	कोष	कोषमा मौज्दात रकम रु. १२,३५,३८१।६६	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, मनाङ	
२	स्थानीय तहहरु: चामे गा.पा. मनाङ डिस्पाड गा.पा.	कोष	स्थानीय ४ वटा गाउँपालिकाहरुले जम्मा रु २२,०००,००। - रकम विनियोजन गरी स्थानीय विपद्	सम्बन्धित गाउँपालिकाहरु	१ वटा एम्बुलेन्स मनाङ डिस्पाड

	नासों गा.पा. नार्पा भूमि गा.पा.		व्यवस्थापन कोष स्थापना भएको,		गा.पा.मा रहेको,
३	जिल्ला समन्वय समिति	गैर खाद्य सामग्री	पाइपहरु:- १००० मिटर प्यानहरु:-२० वटा	चामे	गैर खाद्य सामग्री
४	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	गैर खाद्य सामग्री	५० घरपरिवारलाई पुग्ने त्रिपाल, कम्वल, कपडा, प्राथमिक उपचार बाकसथान, भाडा सेट लगायतका सामग्रीहरु रहेका,	जिल्ला शाखा चामे, मनाङ	१ वटा एम्बुलेन्स संचालनमा रहेको,
५	नेपाल खाद्य संस्थान मनाङ शाखा कार्यालय	खाद्यसामग्री	शाखामा १५ क्वीन्टल डिपोमा १० क्वीन्टल	चामे, हुम्डे	
६	साल्ट ट्रेडिङ लिमिटेड ईकाई कार्यालय	नून	७ क्वीन्टल	मनाङ	
७	उद्योग वाणिज्य संघ	खाद्यसामग्री	आवश्यकता अनुसार	मनाङ	
८	भेटनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्र, सम्पर्क कार्यालय मनाङ	पशु उपचार औषधि	अत्यावश्यक औषधीहरु	भे.अ.प.वि.के.स.का. चामे, मनाङ	
९	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	स्वास्थ्य सेवाका सम्पूर्ण औषधी	अत्यावश्यक औषधी खरिद भएको	जिल्ला अस्पतालचामे तथा स्थानीय स्वास्थ्य कार्यालयहरुमा	

७.२ वन्दोवस्तीका सामानको आँकलन

क्र. स.	साझेदारको नाम	खाद्य सामग्री छु भन्ने चिन्ह लगाउने	गैरखाद्य सामग्री छु भन्ने चिन्ह लगाउने	औषधि, स्वास्थ्य र सरसफाइ सामग्री छु भन्ने चिन्ह लगाउने	उपलब्ध आकस्मिक कोष रु.	जनशक्ति
१	खाद्य संस्थान/ साल्ट ट्रेडिङ	√				
२	रेडक्रस		√	√		
३	नेपाल प्रहरी		√			√
४	नेपाली सेना		√	√		√
५	सशस्त्र प्रहरी बल		√	√		√
६	रा.अ.जिल्ला का.					√
७	जि.वि.व्य.स./ स्था.वि.व्य.स		हेलिप्याड		√	√
८	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय			√		स्वास्थ्य कर्मी, RRT सदस्य जिल्ला आयुर्वेदका स्वास्थ्य

						कर्मि
९	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई					√
१०	गाउँपालिकाहरू		√	√		√
११	जि.स.स.		√		√	√
१२	भे.अ.प.वि.के.स.का. चामे, मनाङ		√	√		तालिमप्राप्त प्राविधिक कर्मचारीहरू
१३	कृ.ज्ञा.के.		√			तालिमप्राप्त प्राविधिक कर्मचारीहरू
१४	डि.व.का.		√			तालिमप्राप्त प्राविधिक कर्मचारीहरू
१५	आमा समूह/ महिला समूह		√	आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य तथा सरसफाइमा सहयोग गर्ने		√
१६	ACAP		√	आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य तथा सरसफाइमा सहयोग गर्ने		√
१७	सामुदायिक संस्थाहरू		√	आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य तथा सरसफाइमा सहयोग गर्ने		√
१८	चामे युवा समूह		√			√

७.३ अन्य आवश्यकताहरू

- स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई कृयाशिल बनाई क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू साथै ऐन नियम कार्यविधि बनाउन सहजिकरण गर्नुपर्ने ।
- Local Emergency Operation Center (LEOC) जिल्लाका स्थानीय तहहरूमा स्थापना र क्षमता विकास गर्नुपर्ने ।
- Early Warning System मसूर्याडदी नदीमा जडान गरी व्यवस्थित गर्नुपर्ने ।
- District Emergency Operation Center (DEOC) को क्षमता विकास गरी अत्याधुनिक, प्रविधियुक्त र तालिम प्राप्त जनशक्ति राखी सूचना संप्रेषणलाई थप प्रभावकारी बनाउनु पर्ने ।
- अग्नी नियन्त्रण तथा हिम पहिरोबाट उद्धार गर्नका लागि तालिम तथा सामग्रीको व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
- सबै निकायहरूमा प्रकोप व्यवस्थापन कोष स्थापना गर्नुपर्ने ।
- विकट हिमाली जिल्ला भएकोले साझेदार निकायहरू बीच निरन्तर समन्वय बैठक बस्नुपर्ने ।
- हिमाली जिल्ला भएकोले विभिन्न जोखिमयुक्त हिमतालहरूको अध्ययन/विश्लेषण हुनुपर्ने ।
- प्रकोपबाट पीडितहरूको लागि आवश्यक पर्ने आश्रयस्थलको पूर्वाधार विकास गर्नुपर्ने ।

- प्रकोपबाट पीडितहरुको उपचारका लागि विभिन्न स्थानमा लैजान हालसम्म जिल्लामा एम्बुलेन्स सेवा पर्याप्त नहुनु र प्रयास भएतापनि व्यवस्थापनमा हुने कठिनाईका कारण सम्बन्धित निकाय तथा सरोकारवालाहरु उत्साहित बनाउनुपर्ने ।
- Quick Response Team (QRT) को व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
- Immediate Response Team (IRT) को व्यवस्था गर्नुपर्ने ।

७.४ अनुमानित लागत

क्र.सं.	सामग्री वा गतिविधी तथा कार्य	अनुमानित लागत	कैफियत
१.	समन्वय तथा सूचना व्यवस्थापन क्षेत्र	६०००००।००	जनचेतनासामग्री, प्रतिवेदन,समन्वय बैठक
२	खोज तथा उद्धार क्षेत्रका लागि	१००००००।००	उद्धार सामग्री, तालिम
३	खाद्य तथा कृषी क्षेत्रका लागि	१५०००००।००	खाद्यान्न खरिद तथा ढुवानी
४	आवास तथा भण्डारण क्षेत्रका लागि	२५०००००।००	आश्रय स्थल निर्माण तथा गोदाम
५	स्वास्थ्य,पोषण तथा खानेपानी र सरसफाई क्षेत्रका लागि	५०००००।००	स्वास्थ्य सामग्री, औषधि तथा खानेपानी र सरसफाईको सामान
६.	आपतकालिन समयमा शिक्षा क्षेत्रका लागि	५०००००।००	पाठ्यपुस्तक तथा फर्निचर
७	संरक्षण क्षेत्रका लागि	२००००००।००	
	जम्मा	८६०००००।००	

७.५ आर्थिक स्रोत र उपलब्ध हुने विधि र संयन्त्र

- आर्थिक स्रोतको व्यवस्थापनका लागि जिल्लास्तरमा गरिने कार्यक्रमहरुको निमित्त प्रदेश तथा संघिय सरकारसँग रकम माग गरिने ।
- स्थानिय तहमा यस मनाड जिल्लाका सबै ४ वटै स्थानीय तहले विपद् व्यवस्थापन कोष खडा गरी तयारी हालतमा राखेको हुँदा त्यसको परिचालनको लागि कार्यविधि तयार र अनुशिक्षणमा सहायता प्रदान गर्ने ।
- जिल्लामा क्रियाशिल विकास साझेदार संस्थाहरुलाई एकद्वार प्रणाली मार्फत सहयोगको सुनिश्चितताको लागि आग्रह गरिने ।
- सबै साझेदारहरुको समन्वय र सहकार्यमा श्रोतहरुको सुनिश्चितता गरिने ।

८. अन्य निकायहरूसँगको समन्वय र सहकार्य

- जिल्लामा आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र स्थापना र संचालन कार्य अगाडि बडाउने ।

- बाह्य सहयोगका लागि सरकारी तथा गैरसरकारी निकाय बीच समन्वय बैठक आयोजना गर्ने ।
- केन्द्रियस्तर प्रदेशस्तर र स्थानीयस्तरमा सूचना संप्रेषण र समन्वय गरी आवश्यक खोज उद्धार र राहतको कार्य गर्ने ।
- योजना कार्यान्वयनमा सरोकारवालाहरु सबैलाई सहभागी गराइने ।

९. लङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

- बालबालिका तथा जोखिममा रहेका समूहहरुमा आपत्कालिन परिस्थितिको कारणबाट उत्पन्न हुने शोषण दूरव्यवहार तथा हेलाहुनबाट संरक्षण गरिने ।
- प्राकृतिक विपद् तथा अन्य आपत्कालिन परिस्थितिहरुमा उपलब्ध गराउने सहयोग कार्यक्रमहरु जोखिममा रहेका समूहहरुका लागि मानवअधिकार सम्बन्धी कानून, अन्तराष्ट्रिय मूल्य मान्यता तथा राष्ट्रिय कानूनले प्रत्याभुत गरेका मौलिक अधिकारहरुको संरक्षण गर्दछन् भन्ने विषय सुनिश्चित गरिने ।
- जोखिममा रहेका समूह/समुदायहरुको संरक्षण सुनिश्चित गरी आपत्कालिन सहयोगको न्यायोचित वितरणमा सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- विपद्को समयमा बालमैत्री स्थान, सुरक्षित प्रसुति गृह तथा मनोसामाजिक परामर्श सम्बन्धी सहयोग गरिने
- विपद्का कारण विछोड भएका बालबालिका तथा किशोरीहरुको पहिचाहन, दर्ता तथा स्वास्थ्य परिक्षणको लागि सहयोग गर्ने तथा त्यस्तो सहयोगपछि उपयुक्त सेवा तथा संरक्षणका सुविधा सहित परिवारजनको खोजी गर्ने र परिवार प्राप्त हुन नसकेमा निजहरुको पालन पोषण तथा रेखदेखको उचित प्रवन्ध गर्ने ।
- विपद्को समयमा यौन दुर्यवहार, हिंसा तथा शोषण रोकथामका लागि अनुगमन प्रतिवेदन तथा पैरवी गर्ने प्रणालीको स्थापना गर्ने ।

१०. अनुगमन मूल्याङ्कन तथा सिकाई योजना

१०.१ लक्ष्य र सूचकहरु

- जिल्लामा बनाईएका सबै कल्स्टरहरुको तोकिएको जिम्मेवारीको आधारमा लक्ष्य र सूचकहरु निर्धारण गरिने ।
- प्रत्येक ३ महिनामा लक्ष्य र सूचकहरुको वारेमा पुनरावलोकन गरिने ।
- कृतिम घटना अभ्यास गरिने ।
- सबै स्थानीय तहमा प्रतिकार्य योजनाको वारेमा जानकारी प्रदान गरी तयारी हालतमा राखिने ।

१०.२ अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सिकाई संयन्त्र

- जिल्लामा प्रमुख जिल्ला अधिकारीको संयोजकत्वमा अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति गठन गरिनेछ ।
- विपद् सिकाईलाई विभिन्न विकास साझेदार निकायको सहयोगमा अभिलेखिकरण गरिनेछ ।
- अनुगमन तथा मूल्यांकनमा निम्नानुसारका क्षेत्र समेटिनेछः-

१. आपत्कालीन कार्य संचालन केन्द्रको प्रभावकारिता,
२. तालिम तथा उच्च प्रविधीयुक्त उपकरणको व्यवस्थापन,
३. खोज तथा उद्धार क्षमताको व्यवस्था,
४. भवन निर्माण संहिताको कार्यान्वयन,
५. आपत्कालीन गोदाम घर र पूर्वभण्डारणको व्यवस्था,
६. विपद् अध्ययन अनुसन्धानको आवश्यकता,
७. यातायातको पहुँच नभएको स्थानहरूमा हेलिकप्टर वस्ने स्थानको व्यवस्थापन,
८. खुल्ला क्षेत्रको पहिचाहन, व्यवस्थापन तथा संरक्षण,
९. समुदाय/विद्यालयहरूमा जनचेतना अभिवृद्धि,
- १०.३ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्ययोजना

सि.न.	बिषयबस्तु	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरू	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सीमा	अनुगमन तथा सुपरीबेक्षण	अपेक्षित प्रतिफल
१	विपद् व्यवस्थापन	जिल्लाको हकमा प्र.नि.को कमाण्डमा २५ जना प्र.क. २४ सै घण्टा उद्धारका सामाग्री सहित Stand By मा रहने र मातहत प्रहरी ईकाईहरूको हकमा ७ जनाको टोली Stand By मा रहने र आवश्यकता अनुसार थप टोली खटिने। ➤ स.प्र.बल नेपाल मनाङको हकमा स.प्र.नि.को कमाण्डमा २१ जनाको टोली जिल्ला भित्र हुने जुनसुकै घटना तथा दुर्घटनामा परिचालनका लागि र विपद् उद्धारका लागि जु.प्र.अ.को कमाण्डमा जनाको टोली १० उद्धारका सामाग्री सहित २४/७ Stand By मा रहने र आवश्यकता अनुसार थप	स्थानीय तहहरू , नेपाली सेना , नेपाल प्रहरी , सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल	जिल्ला समन्वय समिति , जिल्ला रेडक्रस जिल्ला , अस्पताल स्थानीय खाद्य संस्थान , NGO हरू एवं अन्य सरोकारवाला निकाय हरू	आवश्यकता अनुसार	जि.प्रशा. कार्यालय मनाङ	प्राकृतिक प्रकोप पूर्व तयारी तथा विपद्को समयमा तत्काल उद्धार गरी हुन सक्ने अत्याधिक क्षतिलाई न्यूनिकरण गर्न सहयोग पुगेको हुने ।

	<p>टोली खटिने।</p> <p>➤ नेपाली सेनाको हकमा अधिकृतको कमाण्डमा एक से .मु.टोली २४ सै घण्टा उद्धारका सामग्री सहित Stand By मा रहने आवश्यकता अनुसार थप टोली खटिने।</p> <p>➤ सम्बन्धित सुरक्षा निकायहरू, गाउँपालिकाहरू, जिल्ला रेडक्रस तथा अन्य कार्यालयहरू संग समन्वय र सहकार्य गरी उद्धार तथा राहत वितरण कार्यमा तदारुकताकासाथ खटिने।</p> <p>➤ सुरक्षा साईरनको व्यवस्था ग कार्यान्वयनमा ल्याईने।</p>					
--	--	--	--	--	--	--

१०.४ क्षमता विकास

- जिल्ला तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई नीति नियम तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अनुशिक्षण तालिम
- जिल्ला तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई Exposure Visit
- स्थानीय तथा जिल्ला स्तरमा कृतिम घटना अभ्यास
- विद्यालय मार्फत विपद् जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धी कार्यक्रमहरू संचालन

१०.५ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको पुनरावलोकन र पृष्ठपोषण

- प्रत्येक ६ महिनामा विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको पुनरावलोकन बैठक राखिने छ र प्राप्त पृष्ठपोषणलाई अभिलेखिकरण गरिने छ।
- आवश्यकता अनुसार मनसुन पूर्वतयारी योजना तथा अन्य योजना तयार गरिने छ।
- संघ र प्रदेशबाट प्राप्त निर्देशनलाई जिल्ला र स्थानीय स्तरमा जानकारी गराइने छ।

११. अनुसूचीहरू

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूको नामावली तथा सम्पर्क सूची

क्र. स.	नाम, थर	पद	संस्था वा कार्यालय	मोबाइल नम्बर	कार्यालयको टेलिफोन नम्बर
१	प्र.जि.अ. पुष्पराज पौडेल	अध्यक्ष	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	९८५६०३७७७७	०६६४४०१३३
२	जि.स.अ. प्रविन पौडेल	सदस्य	जिल्ला समन्वय समिति	९८५६००४२२२	०६६४४०२४४
३	अध्यक्ष लोकेन्द्र बहादुर घले	सदस्य	चामे गा.पा.	९८५६०४९५३९	०६६४४०१७०
४	अध्यक्ष कान्छा घले	सदस्य	मनाङ डिस्ट्याड गा.पा.	९८५६०४९१५९	
५	अध्यक्ष चन्द्र घले	सदस्य	नासों गा.पा.	९८४९४०८७८९	
६	अध्यक्ष मिडमा छिरिङ लामा	सदस्य	नार्पा भूमी गा.पा.	९८४३४९३०८३	
७	सेनानी विमल कुमार श्रेष्ठ	सदस्य	रणदल गुल्म	९८५७०४०९०४	०६६४४०२२२
८	प्र.ना.उ.मेख बहादुर कुँवर	सदस्य	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	९८५६०३५५५५	०६६४४०१९९
९	स.प्र.ना.उ. रमेश भुवाजी	सदस्य	सशस्त्र प्रहरी बल	९८५९२७२५९९	०६६४४०३३५
१०	प्र.अ.अ. प्रचण्डमान डंगोल	सदस्य	रा.अ.जिल्ला कार्यालय	९८५६०४९१५२	०६६४४०१५२
११	का.प्र. डा. प्रविन घिमिरे	सदस्य	जिल्ला अस्पताल चामे	९८६९२४२७८३	०६६४४०१९९
१२	का.प्र. कृ.ज्ञा.के. राजेश सिलवाल	सदस्य	कृषि ज्ञान केन्द्र	९८५६०४६३०८	०६६४४०२९३
१३	का.प्र.डा. रुपेश श्रेष्ठ	सदस्य	भेटनरी अस्पताल तथा पशु विज्ञ केन्द्र	९८५६०९६२३४	
१४	प्रमुख नारायण रेग्मी	सदस्य	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई		०६६४४०२०५
१५	का.प्र. डि.व.अ.विष्णु प्रसाद अधिकारी	सदस्य	डिभिजन वन कार्यालय	९८५६०४९१४०	०६६४४०१४०
१७	का.प्र. ई.ढाकाराम आचार्य	सदस्य	जलस्रोत तथा सिं.वि.स.डिभिजन कार्यालय	९८५६०४९२४६	०६६४४०२४६
२०	का.प्र. राम पूजन ठाकुर	सदस्य	जिल्ला आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र		०६६४४०१८९
२१	का.प्र. वासुदेव खतिवडा	सदस्य	मालपोत कार्यालय		०६६४४०११५
२२	का.प्र. प्रदिपमणी शर्मा	सदस्य	जिल्ला हुलाक कार्यालय	९८६८९३७४६९	०६६४४०२३५
२३	का.प्र. को.नि. होमनाथ पौडेल	सदस्य	को.ले.नि.का.		०६६४४०२०९
२४	नि.का.प्र.आन्नद बुर्लाकोटी	सदस्य	नापी कार्यालय	९८५९०५३७९८	०६६४४०११७
२५	जेलर नारायण प्रसाद भण्डारी	सदस्य	कारागार कार्यालय	९८५६०३९३३६	०६६४४०१५७
२६	शा.प्र. राम चन्द्र खनाल	सदस्य	नेपाल खाद्य संस्थान शाखा का.	९८४७९३३८४८	०६६४४०१०३
२७	नारायण प्रसाद भण्डारी	सदस्य	साल्ट ट्रेडिङ शाखा कार्यालय	९८५६०३९३३६	
२८	प्रतिनिधी	सदस्य	ने.क.पा. (नेकपा प्रतिनिधी)		

२९	प्रतिनिधी	सदस्य	नेपाली कांग्रेस		
३०	श्री विनोद लामा	सदस्य	ने.रे.सो.मनाङ	९८५६०४९५०३	
३१	नविन लामिछाने	सदस्य	नेपाल पत्रकार महासंघ मनाङ शाखा	९८५६०४६६६८	
३२	सविन कुमार श्रेष्ठ	सदस्य	उद्योग वाणिज्य संघ	९८४६९९२७१६	
३३	स.प्र.जि.अ.श्री शारदा चालिसे	सदस्य सचिव	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	९८४९०३४०५१	०६६४४०९३९

जिल्ला स्थित कार्यालय संघ/ संस्थाहरूसंग उपलब्ध सवारी साधनहरु:

क्र.स	कार्यालयको नाम	सवारीसाधनको किसिम	संख्या	कै.
१.	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	जीप	१	
२.	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	जीप,मोटरसाइकल	१/२	
३.	रणदल गुल्म	जीप	१	
४.	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	जीप, मोटरसाइकल	२/८	
५.	सशस्त्र प्रहरी बल	जीप	१	
६.	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	मोटरसाइकल	१/२	
७.	ने.रे.सो. जिल्ला शाखा	एम्बुलेन्स	१	
८.	कृषि ज्ञान केन्द्र	मोटरसाइकल	३	
९.	डिभिजन वन कार्यालय	जीप, मोटरसाइकल	१/१	
१०.	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	-	-	-
११.	चामे गाउँपालिका	मोटरसाइकल/जीप	२/१	
१२.	मनाङ डिस्ट्याड गाउँपालिका	मोटरसाइकल/एम्बुलेन्स/जीप	११/१/१	
१३.	नार्पा भूमि गाउँपालिका	मोटरसाइकल	३	
१४.	नासों गाउँपालिका	मोटरसाइकल/जीप	८/१	
१५.	घरेलु तथा सा.उ.वि.स. शाखा कार्यालय	मोटरसाइकल	१	
१६.	राष्ट्रिय अनुसन्धान जिल्ला कार्यालय	मोटरसाइकल	१	
१७.	जलस्रोत तथा सिंचाई विकास सव डिभिजन कार्यालय	मोटरसाइकल/जीप	१/१	

विपद्/ प्रकोपको समयमा सम्पर्क गर्ने व्यक्ति र सम्पर्क विवरण

क्र.स.	सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क ठेगाना	सम्पर्क नम्बर
१.	प्र.जि.अ. पुष्पराज पौडेल स.प्र.जि.अ. शारदा चालिसे	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, मनाङ	०६६४४०९३३ /९८५६०३७७७७ ०६६४४०९३९ /९८४९०३४०५१
२.	जि.स.स.प्र. यज्ञ प्रसाद घले जि.स.अ. प्रविन पौडेल	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	०६६४४०२४४/९८५६०२८६८४ ९८५६००४२२२
३.	सेनानी विमल कुमार श्रेष्ठ	रणदल गुल्म	०६६४४०२२२/९८५७०४०९०४
४.	प्र.ना.उ. मेख बहादुर कुँवर	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	०६६४४०९९९, ९८५६०३५५५५

५.	स.प्र.ना.उ. रमेश भुवाजी	सशस्त्र प्रहरी बल	०६६४४०३३५/९८५१२७२५१९
६.	प्र.अ.अ. प्रचण्डमान डंगोल	राष्ट्रिय अनुसन्धान जिल्ला कार्यालय	०६६४४०१५२/९८५६०४९१५२
७.	अध्यक्ष लोकेन्द्र बहादुर घले प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत नर ब. चन्द	चामे गा.पा.	९८५६०४९५३१
८.	अध्यक्ष कान्छा घले प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत दिपक ढकाल	मनाङ डिस्याङ गा.पा.	९८५६०४९१५९ ९८५६०५०७०१
९.	अध्यक्ष चन्द्र घले प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत शारदा भण्डारी	नासौं गा.पा.	९८४९४०८७८१ ९८५६०४९४५०
१०.	अध्यक्ष मिडमा छिरिङ लामा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत नेत्र प्रसाद न्यौपाने	नार्पा भूमि गा.पा.	९८४३४१३०८३ ९८५६०४९४५७
११.	डा. प्रविन घिमिरे	जिल्ला अस्पताल चामे	९८६१२४२७८३
१२.	बद्री आचार्य	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	०६६४४०११९,

मनाङ जिल्लामा रहेका हेलीप्याडहरूको विवरण

सि.नं.	स्थान	एयरपोर्ट/हेलिप्याड/	जि.आर.	डिग्री.		कै.
				Latitude (N)	Longitude (E)	
१	चामे गा.पा. ४ माडा	हेलिप्याड	२३२५९१	२८°३३'०६"	८४°१४'०७"	
२	चामे गा.पा. ४ रणदल गुल्म	हेलिप्याड	२३२५९०	२८°३३'०९"	८४°१४'०७"	
३	मनाङ डिस्याङ गा.पा.७ टंकीमनाङ	हेलिप्याड	१८७३३	२८°४०'५१"	८४°००'५८"	
४	नासौं गा.पा.४ दानाक्यू	हेलिप्याड	३१४५६७	२८°३१'५०"	८४°१९'०७"	
५	नार्पाभूमि गा.पा.१ नार	हेलिप्याड	१९८६३५	२८°४३'०२"	८४°०९'४५"	
६	नार्पाभूमि गा.पा.४ फु गाउ	हेलिप्याड	२६६८३५	२८°४७'३०"	८४°१८'४३"	
७	नासो गा.पा.५ धारापानी	हेलिप्याड	३५१५६४	२८°३१'३२"	८४°२१'२०"	
८	नार्पाभूमि गा.पा.२ मेता	हेलिप्याड	२३२६०६	२८°३९'१७"	८४°१४'१६"	
९	मनाङ डिस्याङ गा.पा.६ हुम्डे	एयरपोर्ट	८५६८९	२८°३८'३१"	८४°०५'१०"	

चिसो तथा हिमपात न्यूनीकरणका लागि जिल्लामा मौज्दात रहेका उद्धार सामग्रीको विवर

सि.नं.	सामान विवरण	नेपाली सेना रणदल गुल्म	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	स ३३ प्रहरी न. गुल्म	कुल जम्मा मौज्दात
		मौज्दात	मौज्दात	मौज्दात	
१	बलेरो जिप	२	-	-	२
२	मेडिकल किट ब्याग	२	-	-	२
३	अक्सिजन सिलिण्डर	२	-	-	२
४	पल्सअक्सो मिटर	१	-	-	१
५	बाल्टीन	५	८	-	१३
६	स्ट्रेचर	१	४	-	५
७	सावेल/बेल्चा	४३	२	२	४७
८	भरयाङ्ग	१	-	-	१
९	वायर कटर	४	-	-	४
१०	जिपिएस	४	-	-	४
११	हेलमेट	२५	-	-	२५
१२	रिट्रो रिफ्लेक्टिभ	८	-	-	८
१३	वाटर प्रुफ ज्याकेट	४	-	-	४
१४	र्याप्लिङ्ग रोप	१५०मि	-	-	१५० मि
१५	पर्शनल रोप	६	-	-	६
१६	स्नो सावेल	२	-	-	२
१७	जुमर	२	-	-	२
१८	पुल्ली	२	-	-	२
१९	स्ट्रयाप् बेल्ट	२	-	-	२
२०	फिगर एट क्याराविनर	३	-	-	३
२१	क्याराविनर	६	-	-	६
२२	हेड टर्च लाइट	४	-	-	४
२३	र्याप्लिङ्ग ग्लोभ्स	६	-	-	६
२४	क्याराविनर/लकअनलक	५/५	-	-	५/५
२५	रक हम्बर	४	२	१	७
२६	चेष्ट हार्नेश	३	-	-	३
२७	क्लाईम्बिङ्ग रोप	१००	-	-	१००
२८	रक पिक्टोन	२	-	-	२
२९	प्रोसिक रोप	४	-	-	४
३०	गमबुट	२	१२	-	१४
३१	आइस एक्स	२	-	-	२
३२	५१ सी सी स्व	२	-	-	२
३३	क्लो हम्बर	२	-	-	२
३४	ईलेक्ट्रिक चैन स्व	२	-	-	२
३५	गल	५	४	-	९

३६	गैत्री	३	८	२	१३
३७	लाईफ ज्याकेट	-	५	-	५
३८	छाला/रबरको/कपडा/ पन्जा	-	१२	-	१२
३९	छिनो, सानो हाते आरा	-	-	२	२
४०	फरुवा	-	३	-	३
४१	बन्चरो	-	-	१	१

मनाङ जिल्लामा रहेका आवश्यक सम्भाव्य औजार उपकरणहरू

क्र.सं.	उपकरणको नाम	इकाई	सम्पर्क व्यक्तिको नाम थर	मोबाइल नं.	अवस्था चालु) मर्मत (गर्नुपर्ने	कैफियत
१	स्काभेटर	१	टेक बहादुर गुरुङ पूर्व मन्त्री (लोप्साङ लामा)	९८५११४९०४७, ९८५६०४९२७४	चालु	
२		१	पासाङ लामा	९८५६०४९५६७	चालु	
३		१	आन्द्रे गुरुङ	९८४०८९१७५२	चालु	
४		१	मनाङ मर्स्यडदी हाईड्रो कृष्ण) (लुईटेल	९८०१८१९८८८	चालु	
५		३	नाना कन्स्ट्रक्सन प्रा कवि) लि. (श्रेष्ठ	९८६९००६००७	चालु	
६		२	द क्याराभान कम्पनी नारायण) (लामा	९८१११४३०७	चालु	
७	डोजर	१	पाल्देन छोपाङ गुरुङ प्रतिनिधी) (सभासद	९७४२१३४७०२	चालु	
८		१	द क्याराभान कम्पनी नारायण) (लामा	९८१११४३०७	चालु	
९		१	मनाङ मर्स्यडदी हाईड्रो कृष्ण) (लुईटेल	९८०१८१९८८८	चालु	
१०	एम्बुलेन्स	१	मनाङ डिस्याङ गाउपालिका टिका बहादु.अ.प्र) (गोदार	९८५६०५०७०१	चालु	
११		१	नेपाल रेडक्रस शाखा चामे (लोप्साङ लामा)	९८५११४९०४७, ९८५६०४९२७४	चालु	
१२	उड कटहर	१	सान्त कुमरी गुरुङ	९८६४३८९५२८	चालु	
१३		१	पूर्ण बहादुर गुरुङ	९८४६९२५५६२	चालु	
१४		१	चन्द्र बहादु गुरुङ	९८४६९४७२३२	चालु	
१५		२	विराश गुरुङ	९८४६३२०४७७	चालु	
१६		१	रेल बहादुर गुरुङ	९८४६३३९५९५	चालु	

१२. सन्दर्भ सामग्रीहरू